

УДК: 371.212(73)

ОЛЕСЯ САДОВЕЦЬ

м. Хмельницький, Україна

**МОДЕЛІ РЕФОРМУВАННЯ АМЕРИКАНСЬКИХ СЕРЕДНІХ ШКІЛ
З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ**

**MODELS OF REFORMING AMERICAN SECONDARY SCHOOLS
TO ENHANCE STUDENTS' ACADEMIC ACHIEVEMENTS**

Досліджено актуальну проблему необхідності підвищення рівня навчальної успішності учнів старших класів середніх шкіл. Проаналізовано прогресивний досвід США щодо розробки та впровадження моделей реформ середніх шкіл, спрямованих на вирішення окресленої проблеми. Обґрунтовано важливість розвитку навчальних програм, поєднання теорії і практики навчання, об'єднання учнів у невеликі спільноти за інтересами, забезпечення професійного розвитку вчителів та належної підтримки місцевими органами освіти ініціатив середніх шкіл щодо підвищення рівня навчальної успішності. Окреслено нагальні проблеми роботи середніх шкіл, від вирішення яких залежить досягнення високого рівня навчальної успішності учнів.

Ключові слова: навчальна успішність, учні старших класів середніх шкіл, модель реформи, навчальні програми, професійний розвиток учителів.

Исследована актуальная проблема необходимости повышения уровня учебной успеваемости учеников старших классов средних школ. Проанализирован прогрессивный опыт США касательно разработки и внедрения моделей реформ средних школ, направленных на разрешение этой проблемы. Обоснована важность развития учебных программ, совмещения теории и практики обучения, объединения учеников в небольшие сообщества за интересами, обеспечения профессионального развития учителей и надлежащей поддержки местными органами образования инициатив средних школ относительно повышения уровня учебной успеваемости. Определены неотложные проблемы работы средних школ, от решения которых зависит достижение высокого уровня учебной успеваемости учеников.

Ключевые слова: учебная успеваемость, ученики старших классов средних школ, модель реформы, учебные программы, профессиональное развитие учителей.

An urgent problem of necessity to enhance the level of high school students' achievements has been highlighted. Progressive experience of the USA concerning elaboration and introduction of secondary school reforms' models, directed onto the

solution of the defined problem, has been analyzed. Importance of curricula development, combination of theory and practice of education, formation of small communities of students according to their interests, professional development of teachers and support of secondary schools' initiatives concerning increasing the level of students' achievements by local education authorities have been substantiated. Urgent problems of secondary schools' work, the solution of which is crucial for obtaining the high level of academic achievements of high school students, have been defined.

Key words: academic achievements, high school students, reform model, curricula, teacher professional development.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах швидкого розвитку всіх сфер суспільного життя все більші вимоги висуваються до рівня підготовки майбутніх фахівців, який починає формуватися ще у старших класах середньої школи, коли учні визначають для себе траєкторію подальшої професійної діяльності. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває організація належного навчально-виховного процесу у старших класах середньої школи, ефективність та дієвість якого є визначальними факторами успішної професійної освіти та працевлаштування учнів. Педагоги, батьки та суспільство чекають від учнів старших класів вищих показників навчальної успішності і намагаються усіма можливими способами сприяти її підвищенню, мотивувати учнів до свідомого та відповідального навчання. Особлива увага при цьому приділяється проблемі допомоги учням, які переходять у старші класи з низькими оцінками та рівнем знань, проблемі покращення змісту навчання та його практичної складової, створенню особистісного навчального простору для кожного учня, підготовці їх до життя у світі за межами середньої школи та стимулюванню змін в організації роботи школи [2, с. 263].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою підвищення рівня навчальної успішності учнів старших класів середньої школи займаються провідні освітяни та вчені України, зокрема Н. Волкова [1], О. Главінська [2], які розглядають різні її педагогічні та психологічні аспекти. Проте для цілкового вирішення поставленої проблеми та оптимізації ситуації з навчальною успішністю учнів, що склалася в Україні, доречним є поєднання досліджень вітчизняних учених з напрацюваннями провідних зарубіжних педагогів і науковців. Аналіз науково-педагогічної літератури дає підстави стверджувати, що значні досягнення у цій галузі належать американським ученим, зокрема Д. Борману, Д. Квінт, Д. Кемплу, Д. Крейгу, Д. Снайпсу. Вивчення праць цих учених свідчить про низку позитивних результатів їх досліджень, які варті вивчення та впровадження в освітній простір України.

Формулювання мети статті. Метою статті є дослідження останніх тенденцій та інновацій розвинених країн, зокрема США, в галузі підвищення рівня навчальної успішності учнів старших класів середніх шкіл для виявлення певних

позитивних моментів, які можуть бути успішно застосовані в освітньому просторі України з урахуванням національних особливостей функціонування системи освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі дослідження з'ясовано, що у сучасному освітньому просторі США широкого впровадження набули результати дослідження Наукового центру управління процесом прийняття рішень США (Management Decision Research Center, надалі – MDRС), спрямованого на вирішення проблеми навчальної успішності учнів. Підставою для проведення дослідження став закон про середню освіту США від 2001 року під назвою «Жодної відстаючої дитини» (NCLB – No Child Left Behind), відповідно до якого середні школи повинні кожного року демонструвати певний прогрес своєї роботи відповідно до державних стандартів, які встановлюють вимоги до рівня випуску учнів зі школи і їх навчальної успішності. Відповідно до положень закону, якщо школа не демонструє жодного прогресу протягом двох послідовних років свого функціонування, їй належить пройти коригувальну програму, а школи, які не прогресують протягом п'яти послідовних років, піддаються реструктуризації [6, с. 22].

Актуальність проведеного дослідження зумовлена стурбованістю освітян, адміністрацій шкіл, батьків і роботодавців у зв'язку з: рівнем виключення учнів зі шкіл через неуспішність; низькою навчальною успішністю учнів старших класів і великою кількістю учнів, змушених проходити реабілітаційні курси у вищих навчальних закладах через недостатній рівень знань, отриманих у школі; відсутністю необхідних навичок роботи, потрібних для успішного вступу у вищі навчальні заклади та зайняття належного місця на ринку праці.

У результаті проведеного дослідження працівниками центру було визначено суть проблем учнів з низькою успішністю та окреслено ефективні заходи, спрямовані на вирішення цих проблем. Зокрема, ними було розроблено чотири моделі реформ середньої школи, впроваджені у 16 школах США, де проблема підвищення навчальної успішності учнів старших класів набула особливої актуальності [5, с. 58].

Перша модель реформи полягає у створенні так званої «професійної академії» або «професійної школи на базі середньої школи». Суть цієї реформи полягає у розробці інтегрованих навчальних програм, які передбачають теоретичне і професійне навчання. Це є своєрідним партнерством школи і роботодавців, які забезпечують заходи, спрямовані на підвищення професійної свідомості учнів та забезпечення їм практики на підприємстві. Єднальною ланкою між роботодавцем та школою є вчитель, для якого створюється більш гнучкий графік роботи [7, с. 92].

Друга модель полягає у створенні невеликих шкільних навчальних спільнот для учнів старших класів за інтересами, системи співпраці з батьками та консультативних програм для учнів [5, с. 57].

Третя модель реформ передбачає: надання стипендій учням, які мають високу успішність; створення літніх шкіл для підвищення рівня успішності учнів; залучення батьків і громадськості до проектів школи; роботу соціальної

служби; створення програм підвищення навчальної успішності учнів в мережі Інтернет (на сайті школи); програми забезпечення сприятливого середовища для ефективної роботи учнів у класі [6, с. 22].

Четверта модель базується на забезпеченні гнучкого розкладу занять і реабілітаційних курсів для відсталих учнів зі структурованою навчальною програмою. Представники цієї моделі переконані, що для належної успішності учнів старших класів доречним є виділення більшої кількості часу на вивчення базових навчальних предметів, таких, як математика, література, рідна та іноземна мова. Професор Д. Борман стверджує, що для таких предметів уроки мають бути спарені, тобто на них слід відводити не 45 хвилин, а 90. Це дасть змогу учням більше вправлятися і здобути кращі знання з основних предметів [3, с. 125].

Результати впровадження описаних моделей реформ свідчать про те, що позитивні зрушення залежать, в першу чергу, від покращення процесу викладання, структурних змін в організації роботи школи та розкладу роботи учнів. У результаті дослідження представниками центру MDRC було визначено проблеми, які належить вирішити для покращення результатів навчальної діяльності учнів. Серед них: допомога учням, які перейшли у старші класи з низькими оцінками; покращення змісту навчання; створення особистісно-орієнтованого та дорослого навчального середовища; поєднання теоретичного і практичного навчання та підготовка учнів до свідомого і відповідального життя за межами школи; стимулювання змін у проблемних чи неблагонадійних школах [5, с. 57].

Кожна з моделей реформ, реалізована MDRC, включає низку компонентів, які стосуються не лише змін у навчальних планах та програмах, а й у професійному розвитку вчителів. Усе це розраховано на покращення процесу навчання у старших класах та здійснення структурних змін у роботі школи для забезпечення особистісно-орієнтованого навчання (наприклад шляхом створення невеликих навчальних спільнот учнів).

Для оцінки результатів моделей реформ використовувався компаративний метод, який полягав у порівнянні змін навчальної успішності учнів у експериментальних школах до початку і після реалізації моделі реформи з школами, які не брали участі в експерименті. Ефективність моделі визначалася різницею у навчальній успішності учнів за певний період у двох різних групах шкіл (експериментальній та звичайній).

Цікавими є висновки дослідників центру щодо залишення учнів на наступний рік у зв'язку з неуспішністю. Професор Д. Крейг наголошує: учні, залишені на наступний рік, проходячи той же курс навчання, мають більші шанси бути відрахованими за неуспішність у подальшому, ніж учні, які проходять повторний рік навчання у спеціально створеній для цього групі дітей, з іншими стилями подачі і викладу матеріалу [4, с. 121].

Результати дослідження MDRC свідчать про те, що низька успішність учнів часто спостерігається у бідних, неблагополучних школах. Однією з причин

цього вчені називають той факт, що у таких школах працюють менш досвідчені вчителі, які не є достатньо кваліфікованими у своєму предметі викладання. У зв'язку з цим актуальності набуває питання покращення змісту і стилю подачі матеріалу у таких школах шляхом використання нових навчальних програм (необов'язково створених учителями самостійно – це можуть бути раніше розроблені програми для інших шкіл) і постійного професійного розвитку вчителів. Останній може полягати у проходженні спеціальних курсів чи програм наставництва, спрямованих на навчання вчителів правильній і ефективній роботі з навчальними програмами, а також у викладанні вчителів на коригувальних курсах для учнів з низькою успішністю [5, с. 59].

Серед інших дієвих способів підвищення рівня навчальної успішності учнів дослідники MDRC визначають спільну розробку вчителями навчальних програм відповідно до національних стандартів, підготовку завдань для учнів певного рівня знань, обговорення способів стимулювання учнів до активної діяльності. Американський учений Д. Кемпл наголошує на необхідності проведення нарад учителів та керівництва з приводу підвищення навчальної успішності учнів, які мають проводитися за певним планом, структурою і передбачати подальший аналіз прийнятих на нараді рішень та їх практичної реалізації задля контролю дієвості таких нарад [7, с. 92].

За висновками дослідження, створення особистісно-орієнтованого та дорослого навчального середовища сприяє покращенню навчальної успішності і вимагає створення невеликих навчальних спільнот учнів, які навчаються в одних й тих же вчителів або мають спільні інтереси. Для забезпечення особистісно-орієнтованого середовища необхідною є й робота консультативних радників, в обов'язки яких входить психологічна підтримка учнів, слідування за їх благоустроєм у школі, розмови з дітьми про їх проблеми, допомога у виконанні шкільних обов'язків, визнання і винагородження їх досягнень. Для здійснення такої діяльності радники мають пройти спеціальні програми підготовки [6, с. 23].

Підготовка учнів до життя у суспільстві за межами школи є особливо актуальною, оскільки учні занепокоєні тим, хто і як зможе допомогти їм у вступі до вищих навчальних закладів та у пошуку гідної роботи. Усі моделі реформ MDRC спрямовані на допомогу учням у підготовці до продуктивного життя після випуску зі школи. Для цього старшокласники залучаються до заходів (семінарів) щодо підвищення професійної свідомості та проходження професійної практики під час навчання. У результаті таких заходів вони отримують певний досвід роботи та рекомендації, які дають їм значні переваги на ринку праці [7, с. 94].

Працівниками центру MDRC визначено низку факторів, важливих для покращення навчальної успішності учнів, а саме:

1. Наявність кваліфікованих керівників, які зможуть зробити свій внесок, знайти ресурси і залучити персонал школи до роботи у напрямі підвищення рівня

навчальної успішності учнів. Увесь персонал школи має бути готовим до розробки реформ, їх впровадження та моніторингу поточних дій щодо їх реалізації.

2. Наявність зовнішніх провайдерів освітніх послуг. Приймаючи рішення про впровадження важливої реформи чи додання нових компонентів до існуючої програми реформ, шкільна адміністрація має зважити на адекватність ситуації, що склалася на той момент, і спроможність персоналу школи передбачити і впровадити зміни. Якщо школа впроваджує реформи повільно, невміло, якщо обмеженою є спроможність персоналу школи ефективно працювати у цьому напрямі, то раціональним і доречним є звернення за допомогою до людей, які розробляли ці реформи.

3. Суттєва підтримка місцевих органів шкільної освіти, які мають забезпечити ефективне впровадження реформи і її постійний моніторинг. Керівники шкіл не повинні швидко змінювати своє рішення щодо впровадження тієї чи іншої реформи, а чітко притримуватися раніше обраного курсу реалізації реформи школи для того, щоб перевірити її дієвість і ефективність з часом. Дослідження свідчить про те, що суттєві реформи впроваджуються, принаймні, протягом п'яти років і мають кращі результати, ніж короточасні реформи [6, с. 26; 7, с. 95].

Висновки результатів дослідження. Таким чином, основними засадами шкільних реформ, спрямованих на покращення навчальної успішності учнів, є забезпечення особистісно-орієнтованого навчання та його постійного вдосконалення. Збільшення годин на викладання базових дисциплін, спеціальні реабілітаційні (коригувальні) курси, високоякісні навчальні програми, підготовка вчителів-предметників відповідно до цих навчальних програм сприяють підвищенню навчальної успішності учнів. Формування в межах шкіл невеликих навчальних спільнот і робота учнів зі шкільними радниками сприяють покращенню їх стосунків з учителями. Учні з низькою успішністю можуть покращити результати навчання за наявності відповідної підтримки, що включає спеціальні курси, спрямовані на розвиток предметних знань і вмінь, якими їм не вдалося оволодіти у середніх і молодших класах. Місцеві органи освіти можуть використовувати результати передових досліджень, на зразок MDRC, для обґрунтування подальшого плану дій на рівні освітньої політики щодо покращення навчальної успішності учнів старших класів та оцінки ініціатив шкільних реформ для того, щоб перевірити, чи узгоджуються зміни у навчальних програмах і організації навчально-виховного процесу в школі з національними стандартами. Суттєва підтримка місцевих органів освіти дозволяє досягти ефективного впровадження і тривалої реалізації реформ. Для розробки, впровадження і моніторингу реформ школам потрібна підтримка кваліфікованого персоналу. Структуровані зміни, спрямовані на покращення навчальної успішності учнів, мають поєднувати не лише зміни у політиці місцевих органів влади, й у школі на рівні навчального плану і програм та професійного розвитку вчителів, які їх реалізують.

Перспективи подальших розвідок. Здійснене дослідження дає підстави стверджувати, що значною мірою підвищення успішності учнів старших класів середніх шкіл залежить від відповідної підготовки вчителів, від їх постійного професійного розвитку, спрямованого на оволодіння технологіями спонукання учнів до успішного навчання та забезпечення їм для цього якісного процесу навчання. Лише за цих умов можливо суттєво підвищити навчальну успішність учнів у старших класах, допомогти їм досягти кращих результатів під час зовнішнього незалежного оцінювання та вступити до вищих навчальних закладів за їх власним покликанням.

Література

1. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посібник / Н. П. Волкова. – К. : ВЦ «Академія», 2003. – 616 с.
2. Главінська О. Д. Інноваційно-психологічні підходи до підвищення навчальної успішності школярів / О. Д. Главінська // Збірка наукових праць Науково-дослідного центру «Економіка вищої освіти». – Т. : Економічна думка, 2001. – С. 263–267.
3. Borman G. Comprehensive school reform and achievement: a meta-analysis / G. Borman, G. Hewes, L. Overman, Sh. Brown // Review of educational research. – 73, 2. – 2003. – P. 125–130.
4. Craig G. All talk, no action: putting an end to out-of-field teaching / G. Craig. – Washington, DC : Education Trust, Inc. – 2002. – P. 121–123.
5. Kemple J. Making progress toward graduation: evidence from the talent development high school model / J. Kemple, C. Herlihy, T. Smith. – New York : MDRC. – 2005. – P.56–59.
6. Quint J. Meeting five critical challenges of high school reform: lessons from research on three reform models / J. Quint. – New York : MDRC. – 2006. – P. 20–26.
7. Snipes J. Striving for student success: the effect of project GRAD on high school student outcomes in three urban school districts / J. Snipes, G. Holton, F. Doolittle, L. Szejnberg. – New York : MDRC. – 2006. – P. 92–95.